

พลังทางการเมืองท้องถิ่นบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลา : ทางเลือกหรือข้อจำกัด

The Potency of Local Politics of Songkhla Lake Basin Economy : Alternatives of Constraints.

สาวุป ฤทธิชัย*

บทความเรื่องนี้มีความสืบเนื่องมาจากโครงการวิจัยเรื่อง การเมืองท้องถิ่นบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลา พ.ศ. 2439 – 2534 ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มโครงการ “ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภาคใต้บริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลา” มีอยู่หก ชุด เว้น เป็นผู้ประสานงาน ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “การเมืองท้องถิ่นบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลา พ.ศ. 2439–2534” (The Local Politice of Songkhla Lake Basin Economy 1896 – 1991) เป็นความพยายามที่จะทำการศึกษาและทำความเข้าใจถึงวิวัฒนาการทางการเมืองท้องถิ่นบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลาในช่วงสมัยใหม่ ตั้งแต่รัฐไทยจัดตั้งมณฑลครศิริธรรมราชขึ้นใน พ.ศ. 2439 จนถึง พ.ศ. 2534 เมื่อผู้แทนพระคocomมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ภาคใต้ ประกาศยุติการต่อสู้ด้วยอาวุธอย่างเป็นทางการที่จังหวัดพัทลุง เปื้องหลังทางการเมือง และผลกระทบจากการเมืองท้องถิ่นบริเวณดังกล่าวที่มีต่อชุมชนท้องถิ่น ยังจะนำไปสู่ความเข้าใจวิถีชีวิตของประชาชนได้ว่า อดีตที่ผ่านมาันนั้นเป็นเงื่อนไขหรือเป็นตัวกำหนดประวัติการณ์ในปัจจุบันอย่างไร อีกทั้งมุ่งส่งเสริมและสร้างบรรยายการมีส่วนร่วมในการทำความเข้าใจชุมชนท้องถิ่นของตนเองในมิติประวัติศาสตร์ โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ อิงวิธีการเชิงสังคมมนุษยวิทยา และสังคมวิทยาด้วยชุมชน กรณีชุมชนอื่นๆ เที่ยวนำร่อง กระบวนการเรียนรู้ การประชุมทางวิชาการ และการวิจัยเอกสารแล้วจัดทำรายงานการศึกษาแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษา เป็นประวัติศาสตร์จากภายในของชุมชนท้องถิ่นมากกว่าของผู้วิจัย โดยเป็นการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองสมัยใหม่ในรูปแบบของขบวนการชรวนฯ ในนาม

*อาจารย์ 3 ระดับ 8 โรงเรียนสตรีพัทลุง จังหวัดพัทลุง

ของจีรา ชุมใจร และพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ซึ่งส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ การไม่ยอมคนในสมัยปัจจุบัน แต่ก็มีข้อแตกต่างกันในรายละเอียดของแต่ละพื้นที่ลุ่ม ทะเลสาบสงขลา ตั้งแต่ปลายน้ำ กลางน้ำ ขึ้นไปจนถึงเขตต้นน้ำแบบเชิงเข้าบรรทัด

Abstract

The purpose of this research entitled “The Local Politics of Songkhla Lake Basin Economy 1896 – 1991” was to make a historical study of the evolution of the local politics of Songkhla lake basin economy at modern times, dating from 1986 when thai state established Nakornsithammarat county to 1991 when the representative of Communist Party in the South declared the surrender in Phatthalung with respect to the political background as well as impacts on local communities, which lead to the understandings of the inhabitants’ lifestyles and the key answers to how past events conditioned present phenomenon. Historically , the study was also to promote and create participatory atmosphere in understanding local communities. The method of study employed was a historical one based on socio-anthropological and sociological approaches involving selected communities for case studies as well as broad communities, villagers’ conferences, academic discussions and seminars, and documentary research. Finally, a research report in the manner of analytical description was compiled

The findings obtained the history from local communities rather than from the researcher. Modern political changes exist through farmers’ process in the name of thieves, a thief gang, and communist party of Thailand. This influenced the inhabitants’ images of unflexibility at present times. The characteristics, however, however, differ from place to place to place—from the water end upto the water source at the foot of Bantat range.

คำนำ

การศึกษาที่ผ่านมาของประเด็นการเมืองท้องถิ่นบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลาอย่างขาด มุมมองจากทั้งในเชิงประมานวัยปีที่ผ่านมา ซึ่งเป็นช่วงหัวเดียวหัวต่อที่สำคัญ เพราะ เป็นระยะของการปฏิรูปที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมรอบด้าน โดยเฉพาะในทาง ด้านการเมือง รัฐไทยได้ขยายตัวและมีอิทธิพลต่อท้องถิ่นมากขึ้นตามลำดับ โดยลิตรอน สิทธิชุมชนในการจัดการดูแลบริหาร และตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรทุกชนิดมาก ขึ้นเรื่อยๆ จนปัจจุบันนี้ชุมชนท้องถิ่นแบบจะไม่เหลือทรัพยากรอะไรในท้องถิ่นที่จะ สามารถตัดสินใจใช้สอยได้เอง ทั้งนี้ เพราะรัฐได้วางเอาสิทธิชุมชนในลักษณะนี้ไปครอบครอง

โดยอ้างว่าสามารถตัดสินใจและบริหารการใช้ทรัพยากรเหล่านี้ได้ถูกว่าชุมชนและท้องถิ่น จึงปรากฏหลักฐานของความเปลี่ยนแปลง การปรับตัว ตลอดจนปฏิริยาด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละชุมชนท้องถิ่นต่างกันแต่เป็นที่น่าสังเกตว่าปฏิริยาด้านการเมืองที่เหมือนๆ กันประการหนึ่ง คือ การปฏิเสธกลไกรัฐของชุมชนบริเวณนี้รูปแบบต่างๆ หลายกรณี นับตั้งแต่เจ้าเล็กจน้อย ชุมโจร ไปจนถึงการเป็นพื้นที่สีแดงของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ชุมชนท้องถิ่นแบบนี้มีรากเหง้าทางสังคมวัฒนธรรมอย่างไร เหตุใดหัวء เวลาเกือบศตวรรษปัจจุบันไม่สามารถเคลื่อนเปลี่ยนหรือปรับเปลี่ยนเชาความเข้มข้นในรูปจิตสำนึก การเมืองของคน หรือไม่ยอมรับการข่มเหงจากคนภายนอกได้ เหตุใดคนสำนึกเกี่ยวกับสิ่ง ที่ชุมชนแบบนี้เรียกว่า “นาย” จึงต้องอกมาในภาพลบโดยตลอด และเหตุใดสังคมสมัย ใหม่นับตั้งแต่ระบบราชอาณาจักรถึงระบบประชาธิปไตยพื้นบ้านแบบนี้จึงถูกตรา ให้เป็น “แคนโจร” อย่างไม่เปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะกรณีของพทลุงจังหวัดเดียวที่มี พื้นที่ทั้งหมดอยู่ในบริเวณลุ่มทะเลสาบ ดูเหมือนจะรุนแรงกว่าที่อื่น แม้แต่ในยุคโลกภาคี ผลการศึกษาของสำนักวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ในร่างรายงานฉบับ สุดท้ายแผนลงทุนจังหวัดพทลุง (รายงานหลัก) (2537) ก็ยังระบุว่า “ภาพพจน์ในด้าน ความไม่ปลดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน” เป็นปัญหาแรกของปัญหาโดยรวมของจังหวัดพทลุง

โครงการวิจัยเรื่อง การเมืองท้องถิ่นบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลา พ.ศ. 2439 – 2534 จึงเป็นเรื่องที่สำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะวิวัฒนาการทางการเมืองในช่วงสมัย ใหม่นี้ย่ออมเป็นตัวกำหนดหรือเป็นเงื่อนไขของปรากฏการณ์หรือปัญหาต่างๆ ของสังคม สมัยปัจจุบัน การศึกษาการเมืองท้องถิ่นในช่วงนี้เป็นเสมือนส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตผู้คนใน บริเวณนี้ เนื่องจากเป็นเนื้อหาที่มีความใกล้ชิดและมีลักษณะสืบทอดกันปัจจุบัน โดย เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2439 เมื่อมีการจัดการปกครองเมืองในบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลารวม กับบริเวณจังหวัดทั่วเมืองเป็นมณฑลครองราช จนถึง พ.ศ. 2534 เมื่อผู้แทนพระ คุณมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ภาคใต้ ประกาศยุติการต่อสู้ด้วยอาวุธอย่างเป็นทางการที่ จังหวัดพทลุง จริงอยู่ดูประหนึ่งว่าโครงการวิจัยนี้จะทันกับสภาพ ฤทธิ์ ตามรอย ช้างแลใต้ : การใช้ทรัพยากรและการเมืองท้องถิ่นของบ้านโรงช้าง ตำบลบ้านพร้าว อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพทลุง (2542) ภายใต้โครงการวิจัยเรื่อง โครงสร้างและ พลวัตวัฒนธรรมภาคใต้กับการพัฒนา ของสุธิงค์ พงไฟบุญย์ เมธิวิจัยอาวุโส สาขา สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ (2540) ของฝ่ายสนับสนุนการวิจัยเชิงวิชาการ สำนักงาน กองทุนสนับสนุนการวิจัย (สก.) แต่ก็มีข้อแตกต่างกันตรงที่ตามรอยช้างแลใต้ฯ มุ่ง ศึกษาเฉพาะชุมชนที่มีช้างโดยใช้บ้านโรงช้างในจังหวัดพทลุงเป็นกรณีศึกษาชุมชนที่มีช้าง ของภาคใต้ตอนกลาง ส่วนโครงการวิจัยเรื่อง การเมืองท้องถิ่นบริเวณลุ่มทะเลสาบ พ.ศ. 2439 – 2534 นี้ จะเป็นการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองท้องถิ่นโดยรวมของ บริเวณลุ่มทะเลสาบแหล่งน้ำ ทั้งการเมืองในโครงสร้างส่วนบุคคลและส่วนล่างที่อาศัยหลัก ฐานหรือมุ่งมองจากท้องถิ่นเป็นหลักเหมือนกับตามรอยช้างแลได้ฯ โดยมีประเด็นของ การศึกษาว่าการเมืองท้องถิ่นของบริเวณนี้ในช่วงสมัยใหม่ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างไร เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น ส่งผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่นมากน้อยเพียงใด อย่างไร ที่

เป็นเงื่อนไขหรือเป็นตัวกำหนดปรากฏการณ์ในสมัยปัจจุบัน และชุมชนท้องถิ่นรวมมีส่วนในการทำความเข้าใจตนเองในมิติประวัติศาสตร์อย่างไรจึงจะเป็นการเสริมสร้างกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม

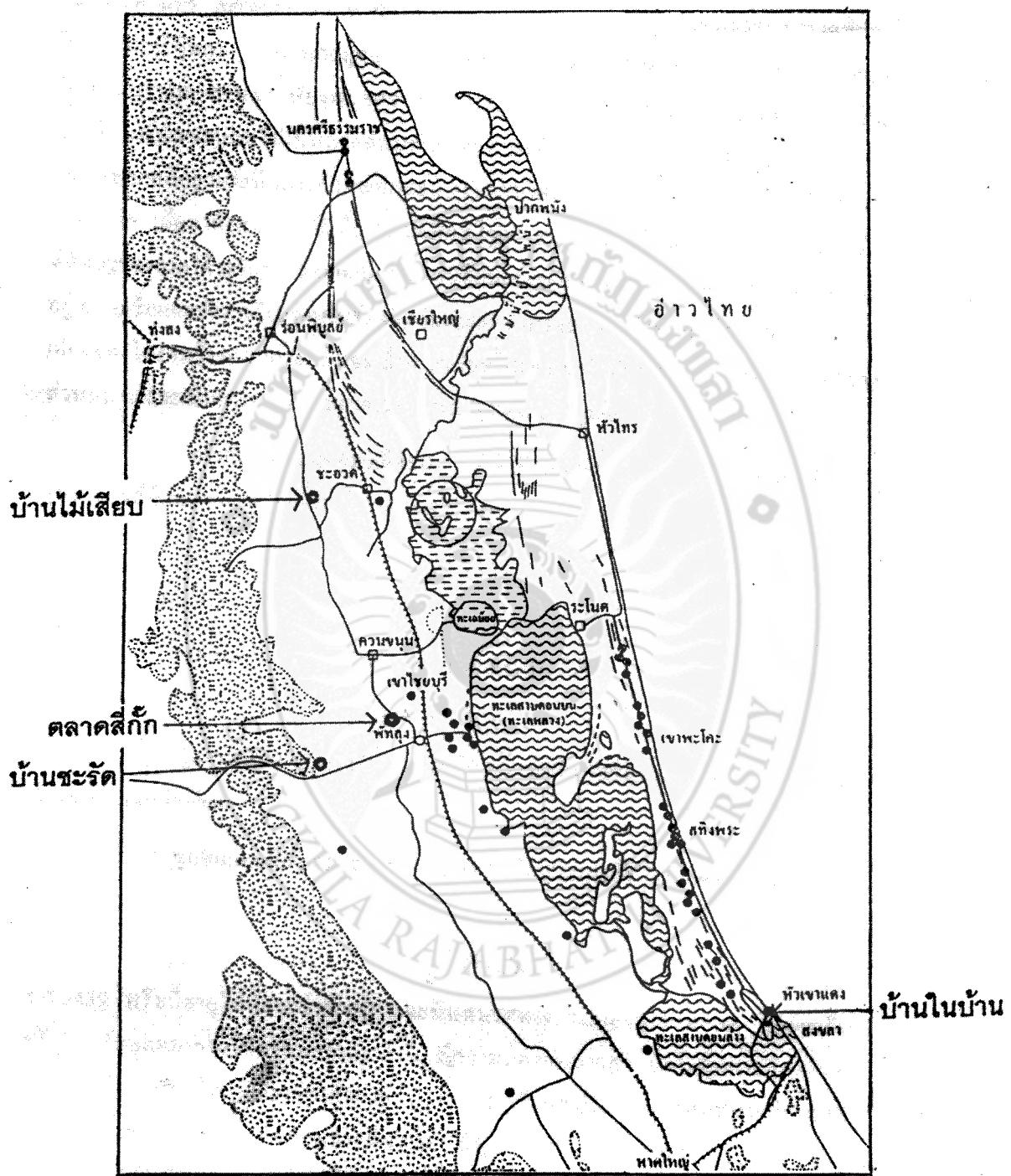
วิธีดำเนินการวิจัย

เพื่อตอบคำถามสีประจำเดือนดังกล่าว ได้ดำเนินการวิจัยดังนี้

วิธีการศึกษา ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเน้นในเรื่องของเวลา สถานที่ และพฤติกรรมของมนุษย์มาอธิบายความเปลี่ยนของสังคม รวมทั้งอธิบายถึงอิทธิพลและพลังของเวลา สถานที่ เหตุการณ์ที่ทำให้การกระทำมีความแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่และแต่ละเวลา โดยอิงวิธีการเชิงสังคมมานุษยวิทยาและสังคมวิทยา ที่มุ่งศึกษาโครงสร้างของสังคมตลอดจนพลังต่างๆ ในสังคมนั้นที่กำหนดพฤติกรรมของบุคคล โดยคัดเลือกชุมชนกรณีศึกษาเพื่อใช้การสัมภาษณ์ผู้ชี้หรือผู้มีส่วนรู้เห็นเกี่ยวข้องเหตุการณ์ การสังเกตและการสนทนากลุ่ม ตรวจสอบกับหลักฐานเอกสาร ทั้งเอกสารหลักและเอกสารรองจากแหล่งข้อมูลในส่วนกลางและห้องถิน วัดตุ สถานที่ ภาพถ่าย แผนที่ และการจัดเวทีเสนาชุมชน แล้วจัดทำรายงานการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ร่วงແรากเสนอที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญ และที่ประชุมสัมมนาทางวิชาการศึกษาข้อมูลเพิ่มเติม และปรับปรุงแก้ไขเป็นรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

ส่วนที่สอง เป็นแหล่งข้อมูลในห้องกิน ได้แก่ สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ ห้องสมุดคณะวิทยาการจัดการและคณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัย

แผนที่บริเวณลุ่มทalelesabangxala
แสดงชุมชนกรณีศึกษา : บ้านในบ้าน บ้านไม้เสียบ บ้านชะรัด และตลาดสีก็ก

ที่มา : ไฟโจร์น์ สิริมนต์ภาณ์และคณะ, “ทalelesabangxala” สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 7.
(กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์, 2542), หน้า 3057.

สงขานคринทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ ห้องสมุดสถาบันราชภัฏสงขลา ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง โรงเรียนสตรีพัทลุง สาขាលอสมุดแห่งชาตินครศรีธรรมราช สงขลา และตรัง ห้องสมุดวัดมัชณิมาส สงขลา ห้องสมุดส่วนบุคคล แหล่งข้อมูลเหล่านี้มักจะมีหลักฐานทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษรและไม่เป็นลายลักษณ์อักษรค่อนข้างชัดเจนกว่าแหล่งข้อมูลส่วนกลาง โดยเฉพาะหลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษรนั้นมีมากมาตั้งแต่สมัยเก่าที่วัฒนธรรมภาษาในที่นี่เช่นเดียวกัน เมื่อมามีความเข้มข้นมากเป็นที่คุณ จนจัดได้ว่าเป็นสังคมการอ่านการบันทึกที่สำคัญของภาคใต้ หลักฐานข้อมูลเหล่านี้มักจะห้อนกระบวนการบริหารราชการ สภาพความเป็นเมืองของโครงสร้างส่วนต่างๆ อันจะเป็นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับการเมืองในโครงสร้างส่วนบุคคล และจะเป็นการตรวจสอบภายในของหลักฐานและข้อมูลอื่นๆ ด้วย

การคัดเลือกชุมชนกรณีศึกษา ได้คัดเลือกชุมชนตามสังคมดังเดิมที่แบ่งลักษณะชุมชนที่เป็นสีลักษณะใหญ่ โดยตั้งอยู่ในบริเวณป่าลามน้ำ กลางน้ำ และต้นน้ำของทะเลสาบสงขลา

ชุมชนเขตเมือง เป็นชุมชนแบบป่าลามน้ำ ได้แก่ ชุมชนบ้านไม้เสียบ จังหวัดปัตตานี จังหวัดสงขลา

ชุมชนเขตทุ่งรำ เป็นชุมชนแบบกลางน้ำ ได้แก่ ชุมชนบ้านไม้เสียบ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ชุมชนเขตเขาawan เป็นชุมชนบริเวณแหล่งต้นน้ำเชิงเขาบรรทัด ได้แก่ ชุมชนบ้านชะรัด จังหวัดพัทลุง

ชุมชนเขตเมือง เป็นชุมชนแบบกลางน้ำอีกชุมชนหนึ่ง ได้แก่ ตลาดสีกี้ก จังหวัดพัทลุง

ชุมชนแต่ละเขตที่คัดเลือกศึกษานั้นมีมาก่อนการจัดตั้งมหาวิทยาลัยนครศรีธรรมราชใน พ.ศ. 2439 หรือมีอายุไม่น้อยกว่าร้อยปี และมีบทบาททางการเมืองสูงมาตลอด วิธีการเก็บหลักฐานข้อมูลพยายามให้ครอบคลุมทุกด้าน มีความหลากหลายสูง แต่ก็เน้นการสัมภาษณ์พูดคุยกับผู้รู้ หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ ควบคู่กับการสังเกต การสูบสูญกลิ่น และการจัดเวทีเสนาชุมชน โดยเริ่มจากปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการไปสู่อดีตในมิติประวัติศาสตร์ด้านการเมือง ทำให้ได้ข้อมูลที่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับชุมชนท้องถิ่นได้ที่สุด มีชีวิตชีวา และตรวจสอบกับข้อมูลที่ได้จากการสำรวจประเภทอื่นๆ ที่สำคัญคือ เป็นมุมมองของชุมชนท้องถิ่นเอง เพื่อให้ความสำคัญกับผู้คนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบูรณะและซ่อมแซมโครงสร้างปัจจุบันในชุมชนท้องถิ่น ซึ่งจะเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนและเกิดประโยชน์แก่ท้องถิ่นอย่างแท้จริง

การประเมินผลข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโครงการ อาศัยข้อมูลจากชุมชนกรณีศึกษา จากชุมชนอื่นๆ ที่ผู้วิจัยได้เข้าไปสำรวจเพิ่มเติมด้วยตัวเอง จากหลักฐานเอกสารส่วนกลางและอื่นๆ ตลอดจนข้อมูลและข้อคิดเห็นจากนักวิจัยในกลุ่มโครงการ นักวิชาการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และเวทีเสนาชากบ้าน ทั้งนี้ได้นำเสนอแบบพรรณนาวิเคราะห์ร่างแรกต่อผู้เชี่ยวชาญหรือที่ปรึกษาโครงการ และต่อการประชุมสัมมนาทางวิชาการของกลุ่มโครงการ

ที่ปรึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ นำไปประกอบการศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมและปรับปรุงแก้ไข รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ และนำผลการวิจัยไปใช้ในระดับชุมชน ระดับเครือข่าย ปริญญาโท ทั้งนี้นอกจากจะได้อองค์ความรู้ด้านการเมืองท้องถิ่นบริเวณลุ่มทะเลสาบ สงขลาในสมัยใหม่ ที่ใช้เป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาทางการเมืองในบริเวณนี้แล้วยังอาจ จะนำรูปแบบการวิจัยไปปรับใช้สำหรับศึกษาในพื้นที่หรือท้องถิ่นอื่นๆ ต่อไป

การนำไปใช้ เนื่องจากผู้วิจัยเป็นคนในท้องถิ่น ทำงานในท้องถิ่น ประสบการณ์ในการศึกษาชุมชนและได้คัดเลือกผู้ช่วยวิจัยจากผู้คนในชุมชน ทำงานในชุมชน สนใจในการศึกษาชุมชนท้องถิ่นของตนเอง ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยจึงได้ร่วมกันศึกษาข้อมูลภาค สนามชุมชนกรณีศึกษาดังกล่าว ชุมชนละ 15 -20 ครัว ร่วมกันประชุมติดตาม ประเมินผลการศึกษา และร่วมกันจัดทำที่สถานชุมชนกรณีศึกษาทั้งสี่ชุมชนสี่ครัว อีกทั้ง ร่วมประชุมกับกลุ่มโครงการเป็นระยะตามกำหนดในจังหวัดสงขลาและพัทลุงรวม 8 ครัว เพื่อแลกเปลี่ยนเสริมความรู้ทางด้านการวิจัยกับนักวิชาการที่เกี่ยวข้อง และรายงานความ ก้าวหน้า ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานแต่ละโครงการ รวมทั้งเพื่อตรวจสอบข้อมูล และเป็นการเสริมสร้างบรรยากาศการมีส่วนร่วมในการทำความเข้าใจชุมชนท้องถิ่นของ ตนเองในมิติประวัติศาสตร์

นอกจากนั้น ในส่วนของผู้วิจัยยังได้ดำเนินการในเชิงห้อง กล่าวคือ นำมา ประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนรายวิชาหลักฐานประวัติศาสตร์ในประเทศไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสตรีพัทลุง โดยให้ผู้เรียนรวมกลุ่มกันศึกษาชุมชนตนเองใน ระยะสั้นๆ ร่วมสองเดือน ซึ่งเน้นกระบวนการวิจัยมากกว่าผลงาน แต่ก็ได้รายงานวิจัย ฉบับเบื้องต้นที่ผู้จัดทำภาคภูมิใจ ทั้งที่เป็นชุมชนกรณีศึกษาของผู้วิจัยและชุมชนอื่นๆ ใน จังหวัดพัทลุงซึ่งเป็นหน้าที่ส่วนใหญ่ของทะเลสาบสงขลา รวมทั้งให้ชุมรมรักษ์คลอง และ ชุมรมรักษ์ป่าเขาทะเลสาบ ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ได้สำรวจชุมชนตนเองและ สำรวจแบบกรณีศึกษา ณ คลองลำและเข้าเจ็ดยอด แหล่งป่าดันน้ำที่ออกเข้าบริหัด ใน ขณะเดียวกันผู้วิจัยก็ได้ร่วมเวลาที่สถานชุมชนท้องถิ่นในกลุ่มโครงการ ร่วมสัมมนาใน โครงการอื่นๆ ที่เกี่ยวกับลุ่มทะเลสาบสงขลา ภาคใต้ ภาคเหนือ ประเทศไทย และ ระดับนานาชาติ อีกทั้งร่วมเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในโครงการวิจัยเครือข่ายระดับปริญญาโท และ ร่วมเป็นที่ปรึกษาโครงการวิจัยชุมชนในจังหวัดพัทลุง ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงาน กองทุนสนับสนุนการวิจัย เพื่อเรียนรู้ พัฒนาตน พัฒนางานวิจัย และเป็นการเสริม สร้างบรรยากาศการมีส่วนร่วมทำความเข้าใจชุมชนท้องถิ่นตนเองในมิติประวัติศาสตร์อีก มิติหนึ่งด้วย

องค์ความรู้

ผลการศึกษา เป็นการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนหรือเป็นประวัติศาสตร์จาก ภายนอกชุมชนท้องถิ่นมากกว่าของผู้วิจัย แบ่งเป็นห้าบท โดยแยกบทนำและบทส่ง ท้ายไว้ต่างหาก บทนำ จ่าด้วยโจทย์วิจัยและแนวทางการศึกษา บทที่ 1 ศึกษา การเมืองท้องถิ่นบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลา ก่อน พ.ศ. 2439 โดยพิจารณาถึงภูมิศาสตร์

ผลวัตถุของบริเวณลุ่มท่าเลสาบสงขลา โครงสร้างทางเศรษฐกิจ โครงสร้างทางสังคม
วัฒนธรรม และการเมืองพลัด บทที่ 2 ถึงบทที่ 5 ศึกษาศึกษาการเมืองของชุมชน
กรณีศึกษา พ.ศ. 2439 – 2534 สีชุมชน ชุมชนละบอบว่าด้วยชุมชนบ้านในบ้าน ตลาด
สีสีก ชุมชนบ้านชะรัด และชุมชนบ้านไม้มีเสียบ ตามลำดับ โดยพิจารณาประเด็น
เหมือน ๆ กับในบทที่ 1 ประกอบด้วย ทำเลที่ตั้ง โครงสร้างทางเศรษฐกิจโครงสร้างทาง
สังคมวัฒนธรรม และการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองใน พ.ศ. 2439 ปัจจุบันเนื่องจาก
เรื่องราวด้วยน้ำท่วมกันอย่างใกล้ชิด ทำให้มองเห็นภาพชุมชนกรณีศึกษาเป็นองค์รวม
และสะท้อนถึงการเมืองท้องถิ่นบริเวณลุ่มท่าเลสาบสงขลา ก่อน พ.ศ. 2439 และหลัง พ.ศ.
2439 นัยเบรียบเทียบเชิงโครงสร้าง เอกพาบทที่ 2 ศึกษาการเมืองของชุมชนบ้านใน
บ้านได้เพิ่มประเด็นความสัมพันธ์ของบ้านในบ้านกับการเมืองภาครัฐ พ.ศ. 2439 – 2534
หรือความสัมพันธ์ของการเมืองภาคประชาชนกับภาครัฐในช่วงร่วมร้อยปีนั้น เนื่องจาก
ชุมชนนี้ตั้งอยู่ในบริเวณใกล้ตัวเมืองสงขลา ซึ่งเป็นศูนย์อำนาจในการบริหารจัดการ
ทรัพยากรของลุ่มท่าเลสาบสงขลา ส่วนบทส่งท้าย กล่าวถึงสาระทั้งหมดในลักษณะตอบ
ให้ทายวิจัยสี่ประเด็นข้างต้น คือวิถีวัฒนาการทางการเมืองท้องถิ่นบริเวณลุ่มท่าเลสาบสงขลา
พ.ศ. 2439 – 2534 ปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรมและเศรษฐกิจที่มีผลต่อการเมืองท้องถิ่น พ.ศ.
2439 – 2534 ผลกระทบจากการเมืองท้องถิ่นบริเวณลุ่มท่าเลสาบสงขลา พ.ศ. 2539 –
2534 ที่มีต่อชุมชนและท้องถิ่น และแนวทางการเสริมสร้างกระบวนการพัฒนาแบบมี
ส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นลุ่มท่าเลสาบสงขลา เนื้อหาแต่ละบทมีแผนที่ ภาพถ่าย แผนภูมิ
และตารางประกอบ

วิจัยนักการทางการเมืองถิ่นบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลา พ.ศ. 2439 – 2534

ก่อน พ.ศ. 2439 ภาพโดยรวมของบริเวณลุ่มท่าเส้าบสงขลายังแยกออกจากกันเป็นสองส่วน คือ ส่วนที่เป็นการเทน้ำเล้มและส่วนที่เป็นผืนแผ่นดินใหญ่ส่วนหนึ่งของคาบสมุทรรามาใหญ่โดยส่วนที่เป็นเท่าน้ำเป็นแนวนานกับผืนแผ่นดินใหญ่ที่มีลักษณะเป็นอ่าวขนาดใหญ่ ลักษณะทางกายภาพเช่นนี้ส่งผลต่อทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรมนุษย์และการบริหารจัดการทรัพยากรผลการศึกษาสอดคล้องกับการของแนวคิดเบื้องต้นว่า บริเวณลุ่มท่าเส้าบสงขลาในปัจจุบันก็คือร่องรอยของเมืองพัทลุงในสมัยก่อนการเติบโตของเมืองสงขลาในช่วงปลาย พุทธศตวรรษที่ 22 เป็นบริเวณหนึ่งของภาคใต้ที่มีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์มายาวนาน เป็นรอยต่อของพุทธศาสนา กับอิสลาม มีเส้นทางเดินบกหลายทาง เมื่อเมืองสงขลาเติบโตขึ้น ส่วนกลางพญาภามแบ่งแยกแล้ว ปักครองแต่ก็อาศัยเมืองนครศรีธรรมราชดูแลหัวเมืองในภูมิภาคนี้ และเป็นฐานขยายอำนาจเจลไปทางปลายแหลมมลายุ ความเติบโตของห้องถินมีผลมาจากการค้ากับภายนอก และความเจริญรุ่งเรืองของพุทธศาสนาที่ผสมผasanกับอิทธิพลของพราหมณ์ และความเชื่อดึงเดิมกลุ่มผู้ปักครองมีสิทธิและอำนาจในการบริหารจัดการทรัพยากรสูง เพราะมักเป็นเครือญาติกันแต่ก็มักขัดแย้งกันเรื่องผลประโยชน์ในพื้นที่ ไม่สามารถดำเนินการเปิดตัว ปรับเปลี่ยนดังปรากฏหลักฐานเอกสารประเทกภูมายท้องถินที่รับภูมายของทางส่วนกลางมาปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสภาพของห้องถิน จึงสามารถประสาน

ประโยชน์กันได้ จนจัดได้ว่าเป็นสมัยเก่าที่วัฒนธรรมภายในชุมชนแข็งแกร่ง แม้จะมีวัฒนธรรมจากกลุ่มนภยานอกเข้ามาผสมผสาน แต่ก็มักจะถูกหลอมละลายจนหมดกลืนหายของวัฒนธรรมต่างถิ่น อิทธิพลทางการเมืองค่อนข้างรุนแรง ก่อให้เกิดการปล้นสะดมบ่อຍครัง ทั้งจากภายในและภายนอก และนับตั้งแต่ปลายพุทธศตวรรษที่ 24 ถึงกลางพุทธศตวรรษที่ 25 การคุกคามของมหาอำนาจตะวันตกที่ความรุนแรงขึ้นในหัวเมืองภาคใต้ โดยเฉพาะบริเวณเมืองประเทราชุมลักษ ทำให้กรมหมื่นดำรงราชานุภาพเสนาบดีกระหวงหาดไทยต้องทรงเริ่มจัดการปักครองเสียใหม่ เพื่อตึงอำนาจเข้าสู่พระราชวงศ์จักรี ตามพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยุธยา โดยทรงจัดตั้งมณฑลนครศรีธรรมราชขึ้นใน พ.ศ. 2439 มีข้าหลวงเทศบาลประจำอยู่ที่เมืองสงขลาบังคับบัญชาเมืองตั้งแต่นครศรีธรรมราช ตลอดไปถึงบริเวณเจ็ดหัวเมือง

อย่างไรก็ตี ยังมีข้อค้นพบใหม่ที่เพิ่มเติมจากการอบรมแนวคิดเดิมว่า ในช่วงสมัยเก่านั้น มีการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและคำนึงการใช้อย่างคุ้มค่า ในขณะที่การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติยังคงท่อนถึงพัฒนาการของแนวคิดสิทธิสตรีที่ได้รับการยกย่องให้เสมอมา เช่นบุรุษเพศ และแนวคิดถึงความผูกพัน ห่วงใยต่อผู้ที่เป็นพากเดียว กัน จึงให้ความสำคัญต่อการควบมิตรและการเลือกคู่ครอง เชื่อมโยงไปสู่ระบบเกลอ - ด่องในยุคสมัยต่อไป โดยมีสมเด็จพระราชชนนีเป็นเหมือนพัฒนามาจากพระราชหรืออนุกรรบ นางเลือดขาวดูเหมือนจะสืบทอดพระนองต่อๆ กันไป ทั้งคู่ต่างเปรียบเสมือนคนไทยพื้นบ้านหรือกลุ่มทางนគครศรีธรรมราชในตระกูล ณ นคร ตะได้ ไมกอล์ โนตระกูล ณ พักลุง เป็นตัวแทนของกลุ่มนี้ที่มักจะเรียกว่า “แขก” หรือชุมชนมุสลิม และเหยียง ในตระกูล ณ สงขลา เป็นกลุ่มคนเช่นที่แทรกซ้อนเข้ามายังในสองกลุ่มแรก

จากชุมชนกรณีศึกษารอบลุ่มทะเลสาบ เริ่มตั้งแต่บ้านในบ้านชุมชนเขตปริมทะเลขตลาดสีกึกชุมชนเขตเมือง บ้านชะวัดชุมชนเขตเขากวนແ悒บเชิงเขาบรรทัด และบ้านไม้เลี่ยบชุมชนเขตทุ่งรำ รวมทั้งชุมชนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องและส่วนกลาง พบว่าตั้งมีปัญหาร่วมกันในปัจจุบันประการหนึ่ง คือ ปัญหาฯ สภาพดิน ซึ่งต่างมองเห็นว่าเกี่ยวพันกับทุกเรื่อง และ予以ไปถึงประวัติศาสตร์ จนกล่าวได้ว่าวัฒนาการทางการเมืองของท้องถิ่นในสมัยใหม่ตั้งแต่ พ.ศ. 2439 ถึง พ.ศ. 2534 เป็นเงื่อนไขหรือเป็นตัวกำหนดปรากฏการณ์ต่างๆ ในสมัยปัจจุบัน

การเมืองท้องถิ่นบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลาใน พ.ศ. 2439 – 2534 มีวัฒนาการเป็นสามช่วง กล่าวคือ ช่วงแรกตั้งแต่ พ.ศ. 2439 ถึงสมัยที่ญี่ปุ่นขึ้นในสงครามโลกครั้งที่สองกระบวนการสร้างรัฐชาติของส่วนกลางด้วยระบบราชการสมัยใหม่ ผสมผสานระบบอุดมภ์ ศักดินา เรือเมล์ รถไฟ และการศึกษาแบบตะวันตก ประสบสันติสิ่งพื้นบ้านประเภทหนังตะลุงและมโนราห์ ได้คึบคลานเข้ามาลิดรอนสิทธิชุมชนท้องถิ่นมากขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะนัยทางความรู้สึกในการบริหารจัดการทรัพยากร ทั้งทรัพยากรมุนช์และทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้ชุมชนท้องถิ่นหันมาพึ่งพาภัยการผูกดองผูกเกลอดตามแบบวัฒนธรรมพื้นบ้านอย่างเข้มข้น แต่กลไกรัฐที่มาจากต่างถิ่นมักมองว่าเกิดใจชุมโจรเพิ่มขึ้นมากmany จนถึงกับต้องตั้งกองปราบป้อมขึ้นมาเชิงพาณิช ในขณะที่การ

ติดต่อภายในชุมชนห้องถินยังทุรกันดาร มีเพียงการเดินเท้าบุกป่าลุยน้ำลุยโคลนและเรือแจว มีวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนและเริ่มเป็นแหล่งให้การศึกษาสมัยใหม่ อีกทั้งเป็นแหล่งให้การบันเทิง โดยมีพระเป็นผู้สอนหนังสือความคู่คุณธรรมมีมนิราห์และหนังตะลุงเป็นผู้ให้ความบันเทิงควบคู่คุณธรรม บ้าน วัด โรงเรียน มโนราห์ หนังตะลุงและชุมชนต่างพึงพาภันเงย ภายใต้ชุมชนจึงมีเพียงกำนักระดับบ้านที่เป็นกลไกรัฐซึ่งเป็นตำแหน่งที่คนส่วนใหญ่ไม่พึงประสงค์ เพราะตำแหน่ง “ใจ” หรือ “ชุมใจ” ในสายตาของกลไกรัฐที่มาจากการต่างถินกับกลไกรัฐในห้องถินมักแตกต่างกัน การที่กลไกรัฐจากต่างถินมักมองการผูกดองผูกเกลอดังกล่าวว่าเป็นใจหรือชุมใจ ก็ใช้นโยบายใจปราบใจ ซึ่งก่อให้เกิดการเบี่ยงเบนความจริงได้ในทางการปราบปรามและถล่มล้างสิ่งสร้างเสริมอิทธิพลขึ้นภายในชุมชน โดยเฉพาะในกลุ่มของผู้ใหญ่บ้าน กำนั้นหรือแม้แต่ผู้นำทางศาสนาที่มักผูกขาดในตรวจสอบผู้นำเหล่านี้จึงเป็นได้ทั้งผู้ปักป้องคุ้มครองชุมชน มีการมีเป็นที่นับถือและหรือผู้สร้างอิทธิพล เค้าผลประโยชน์จากการรัฐบาลในลักษณะใจหรือชุมใจ ผู้คนส่วนใหญ่ในชุมชนทุกเขตที่ทำการผลิตเชิงช้อน หั้งทำไร่ ทำนา ทำสวน ทำปลา อยู่ในภาวะจำยอม แต่มีจำนวนไม่น้อยที่ปฏิเสธอำนาจของกำนั้น ผู้ใหญ่บ้านด้วยการไม่ยอมจ่ายเงินสืบทอดหรือภาษีรัชชุมปการและหลวงหนี้ไปเป็นใจ หรือเข้าไปอยู่ในชุมใจตามป่าเขาทุกเขตพื้นที่ มีเขตศาสนา ถนนเชิงเขาบรรทัด แหล่งป่าตันน้ำของทะเลสาบสงขลาเป็นแหล่งหลวงหนี้ที่ดีที่สุด สถานการณ์เหล่านี้ คือจุดกำเนิดของขบวนการชาวนา

ช่วงที่สองตั้งแต่ พ.ศ.2490 – 2504 เริ่มมองเห็นถึงกระบวนการแย่งชิงทรัพยากรระหว่างรัฐกับชุมชนห้องถิน สืบเนื่องมาจากหลังสัมคมโยกครั้งที่สอง ยางพารา ดีบุก บุลแฟร์ม และแม่แต่ผลผลิตทางการเกษตร รวมทั้งการทำปลาหรือการประมงก็เริ่มมีราคาขึ้น ดังกรณีการประมูลด่องโพงพางของชุมชนเขตวิมทะเลสาบสงขลา เศรษฐกิจของชุมชนห้องถินเริ่มเข้าไปผูกพันกับระบบเศรษฐกิจโลกมากขึ้น แต่ยังเป็นการขยายตัวอย่างมากกว่าการขยายตัวของชุมชน รวมทั้งการผูกดองผูกเกลอดึงพรั่งระบายนอกห้องถิน และเริ่มแปรเปลี่ยนไปในเรื่องผลประโยชน์มากขึ้น อำนาจในการบริหารจัดการทางการศึกษาและศาสนาอย่างด้วยกัน ฝ่ายพุทธศาสนา มีสำนักเรียนเกิดขึ้นมากมาย โดยมีสายงานพระธรรมทูต ผู้เป็นเชื้อสายของกลุ่มผู้ปักป้องเมืองในสมัยก่อนทำงานอย่างแข็งขัน ทำให้ผู้คนในชุมชนห้องถินเข้าใจถึงศาสนามากขึ้น แต่ก็บันทอนความเชื่อทางอำนาจเจ้าลั่นหรือเทวนิยม ไวยศัตร์ มีหนังตะลุง มโนราห์ ช่วยเผยแพร่ศาสนาและการศึกษาสมัยใหม่ทางอ้อมมากขึ้น

ส่วนชุมชนมุสลิมนั้น ผลพวงจากนโยบายชาตินิยมของ จอมพล. พิบูลสงคราม ทำให้การศาสนาใหม่ตัวมากขึ้น โรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาศาสนาในชุมชนปรับสมบูรณ์แบบมากขึ้น แต่ก็มีหลายแห่งที่จำกัดด้วยบุคลากรทาง ทำให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในวงกว้างขึ้น มีเครือข่ายทั้งในและต่างประเทศ วัฒนธรรมการผูกดองผูกเกลอดมีส่วนทำให้ชุมชนไทยพุทธและชุมชนมุสลิมมีความผูกพันกันมากขึ้น ดังปรากฏชัดเจนในรูปของตัวตอกหนังตะลุง ต่างมีอัตลักษณ์เหมือนคนในชุมชนห้องถินลุ่มทะเลสาบ และมักมีประวัติความเป็นมาว่าเป็นชาวสงขลา พัทลุง หรือนครศรีธรรมราชทั้งสิ้น แม้ว่า

บางตัวมีประวัติความเป็นมาที่คุณเครือ แต่ก็กลุ่มเครืออยู่ในสามจังหวัดนี้ และสามารถจำแนกได้ว่าตัวตลาดใดเป็นคนไทย จีน แขก (มุสลิม) หรือฝรั่ง เช่น

ไทย มี นายเท่ง นายสีแก้ว นายหนูนุ้ย นายยอดทอง นายชัยวุฒิเมืองแขกหรือมุสลิม มีนายสะหม้อ ซึ่งมักคุ้กบ้านนายขวัญเมืองที่เป็นไทยพุทธ จีน มีอ้ายໂດ อ้ายจีนจ่อง ฝรั่ง มีอ้ายดิก อ้ายปราบ

สำหรับนายสีแก้วนั้น ดูเหมือนเป็นสัญลักษณ์ของ “นายพื้นบ้าน” ในขณะที่นายยอดทองก็มักมีฉายาว่า “อ้ายทองบ้านาย” ส่วนนายเท่งจัดเป็นอัตลักษณ์ของคนพื้นบ้านແเนนหั้งรูปลักษณ์ การแต่งกาย นิสัยใจคอ และถิ่นภูมิปัญญา โดยเฉพาะกับคนเจน และฝรั่งดูจะไม่ชอบใจนักเห็นได้จากคำนำหน้าชื่อว่า “อ้าย” ในขณะที่มุสลิมมีฐานะเท่าเทียมกัน ใช้คำนำหน้าชื่อว่า “นาย” เมื่อคนไทย คำว่า “นาย” จึงมีสองนัย คือ นัยที่กลุ่มของตนเป็นหนึ่ง และนัยที่หมายถึงข้าราชการซึ่งก็ไม่เป็นที่ถูกใจเช่นเดียวกับคนเจน และฝรั่ง เนื่องจากการเมืองห้องถินลุ่มมะเลสาบในช่วงนี้ รัฐมีแต่รับเอกสารประจำนิยมจากห้องถินชุมชน ในขณะที่ชาวนาภายนอกถูกไทยพุทธและมุสลิมส่วนใหญ่ ซึ่งมีแต่ให้หรือเป็นฝ่ายเสียผลประโยชน์จากการบริหารจัดการทรัพยากรของกลไกรัฐ ขบวนการชาวนาในช่วงนี้จึงถูกบีบบัดดามากขึ้นกว่าช่วงแรก โดยเฉพาะแนวคิดเรื่องทุน

ช่วงที่สามหลัง พ.ศ. 2504 – 2534 ขบวนการชาวนามีอิทธิพลสูงจนได้ชื่อว่า เป็นยุคสมัยของสังคมแม่ยังชิงทรัพยากรชากา โดยขบวนการชาวนาเข้าไปเป็นผู้หงстер์ ทางเดงกำแพงเหล็กให้กับพระครุฑอมิวนิสต์แห่งประเทศไทยส่งผลให้สถานการณ์นำไปสู่การณีถังแดงอันลือลั่นและผู้แทนพระครุฑอมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในจังหวัดพัทลุง และนครศรีธรรมราชได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ต่อจากนั้นหนังตะลุงหลายคณะ ก็เข้าไปเป็นลีอัชั่นในการขยายเขตงานให้ขบวนการชาวนา จนนายหนึ่งตะลุงบางคณะได้รับเลือกเป็นสมาชิก สภาพผู้แทนราษฎรจังหวัดพัทลุงติดต่อกันถึงสองสมัย โดยสังกัดพระครุฑอมิวนิสต์ ซึ่งใช้วัฒนธรรมการผูกดองผูกเกลือหาดและน้ำอ้อย หรือแม้แต่ในวงการศาสนา ก็ยังสัมผัสได้ว่าในイヤไบเงินผันในสมัยของหม่อมราชวงศ์คีฤطةฯ ประมาณชาติได้ลายเป็น “เงินปืน” ไป การศึกษาและการศาสนาถูกแยกออกจากกันอย่างชัดเจน และถูกครอบงำโดยรัฐแบบหมดสิ้น เนื่องจากรัฐมีเครื่องมือการซับ蟾านาที่สำคัญยิ่ง คือ ถนนหนทาง และนโยบายการผลิตเพื่อขาย อีกทั้งวิธีการผลิตแบบภาคกลาง ส่งผลให้ว่าที่ “ไม่ รวบรวมไม่ขายจน” ของขบวนการชาวนาดังก้องทั่วห้องถินลุ่มมะเลสาบลงขลา ทำให้รัฐในสมัยของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ผู้คนจากห้องถินແນนี้ได้คิดทบทวนถึงนโยบายของรัฐในสมัยที่ผ่านมา เป็นที่มาของคำสั่งนายกรัฐมนตรี ที่ 66/23 และ 66/25 ตามลำดับ และส่งผลให้ชากาที่ถูกเรียกว่าเป็นผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ได้ออกมาร่วมพัฒนา ชาติไทย โดยฝ่ายรัฐและฝ่ายขบวนการชาวนาได้มีการเจรจาที่นำไปสู่การประกาศยุติการต่อสู้ ด้วยอาวุธอย่างสันเชิงและเป็นทางการ เมื่อวันที่ 28 ธันวาคม 2534 ณ ศาลากลาง จังหวัดพัทลุงศูนย์อำนาจของตลาดสีกึก ซึ่งขบวนการชาวนาลุ่มมะเลสาบลงขลาถือเป็นจุดเริ่มต้นการต่อสู้ด้วยอาวุธในภาคใต้

ปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรมและเศรษฐกิจที่มีผลต่อการเมืองท้องถิ่น พ.ศ.

2439-2534 gapโดยรวมของวัฒนธรรมทางการเมืองในช่วง พ.ศ. 2439 – 2534 จัด
ได้ว่าเป็นการเมืองในกองวงศ์ญาติ ในช่วงแรกมีการพึ่งพาภักดิ สองช่วงหลังระบบทุน
คืออย่างคือคลานเข้ามาแทนที่เป็นผลให้การเมืองทวีความรุนแรงขึ้นตามกระแสของระบบทุน
และการรัฐบาลเรากันมาก่อนแต่ก็มีข้อแตกต่างกันในรายละเอียดของแต่ละพื้นที่ พิจารณา
ได้ทุกชนกรณ์ศึกษารอบลุ่มแม่น้ำสาบสงขลา ณ บ้านในบ้าน ตลาดสีกึก บ้านยะรัด และ
บ้านไม้เสียง

บ้านในบ้าน เป็นชุมชนดั้งเดิมของจังหวัดส่งขลาในบริเวณปากทะเลสาบสงขลา มีวิถีชีวิตเกี่ยวกับน้ำที่หลากหลายทั้งระบบ โดยสภาพทำเลที่ตั้งบีบบังคับให้ผู้คนเลือกพิงพางเป็นเครื่องมือหลักทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ทางวัฒนธรรม และทางการเมือง ในขณะที่รัฐส่วนกลางพยายามเข้ามาด้วยความระมัดระวังเพื่อบริหารจัดการทรัพยากร โดยอ้างว่าสามารถตัดสินใจและบริหารการใช้ทรัพยากรได้ดีกว่า เป็นผลให้ชุมชนต้องปรับตัวในการจัดการทรัพยากรภายในด้วยระบบเครือญาติและความเป็นมุสลิมเป็นระยะๆ จนก่อให้เกิดรอยปริริวัชในกลุ่มผู้นำชุมชนและรอยปริริวัชนั้นถูกตอกย้ำด้วยความยากลำบากในการประกอบอาชีพ อันสืบเนื่องมาจากการเสื่อมโทรมของทะเลสาบสงขลา และปัญหายาเสพติดที่สืบเนื่องมาจากการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทำให้องค์กรอิสลามระหว่างประเทศพยายามเข้ามามีบทบาทขึ้นกับกลุ่มผู้นำ จนอิสลามกลับกลายเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน และถูกนำมาใช้อย่างได้ผล ทั้งเพื่อการเมืองภายในชุมชน ระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาค และระดับชาติ ตลอดจนระดับสถาบัน ความเป็นมุสลิมสุลามานจึงเป็นพลังทางประวัติศาสตร์ในบริบทการเมืองปัจจุบัน รูปธรรมอย่างหนึ่งคือ สมาชิกกูฎิสภាយของจังหวัดสงขลาคนหนึ่งเป็นคนของชุมชนนี้

ตลาดสีก๊ก คือ ตัวเมืองใหม่ของจังหวัดพัทลุง การเมืองของตลาดสีก๊กใน พ.ศ. 2439 – 2534 เห็นถึงความพยายามของการแย่งชิงการนำระหัวว่ารัฐกับกลุ่มอำนาจเดิม ทำให้ภูมิปัญญาห้องถินในรูปแบบของการผูกเกลอเป็นที่นิยมแพร่หลาย และก่อให้เกิด ขบวนการชาวนาในรูปแบบของโจร ชุมโจรและในนามของพระคocom มีวนิสต์แห่ง ประเทศไทยในสายตาгалไกรรัฐ จนส่งผลให้การเปลี่ยนแปลงเพื่อการพัฒนาในห้องถิน พัทลุงเป็นความร่วมมือผู้คนในห้องถินที่นิยมการศึกษาแบบวันตกลมาหากว่ารัฐ ปรากฏ ชัดเจน ทั้งในประเด็นการศึกษาโครงสร้างทางเศรษฐกิจ และโครงสร้างทางสังคมวัฒนธรรม ในขณะที่ตัวเมืองสงขลา ศูนย์อำนาจใหญ่เป็นเมืองนานาชาติของภาคใต้ ความรู้สึกทางชาติพันธุ์ไทย จีน แขก ของผู้คนในห้องถินมีไม่มากเท่าในชุมชนบ้านในบ้าน เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นพุทธ ศาสนา จึงก่อให้เกิดความเห็นiyawann ของห้องถินนิยมในลักษณะพากพ้องเดียวกัน แต่ก็น้อยเนื้อตัวใจในความเป็นพัทลุงที่ดูไม่เท่าเทียมดินแดนรอบข้าง และมากถูกหลอก เลียนจากบุคคลทั่วไปในเกียวกับการพัฒนาทั้งด้านรูปธรรมและนามธรรม จนดูเป็นเมือง ชายขอบของลุมพะเลสาบสงขลา

บ้านชาร์ด เป็นศูนย์ในการศึกษาความคงทนของหัวดินพัทลุง โดยตั้งอยู่ในแบบเชิงเข้า

ด้านตะวันออกของเทือกเขาบรรทัด ซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำของลุ่มแม่น้ำลพบุรี ทั้งมีความหลากหลายของถูกกาลและชีวภาพ ส่งผลต่อการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ และได้สร้างต้นน้ำของบ้านเมืองมาอย่างยาวนาน เป็นที่ที่ให้โอกาสแก่ผู้คนในการหักรังดงพง ทำไร่ ทำสวน ทำนา ขายของป่าหาดิสราภพและความมั่นคงในการตั้งถิ่นฐาน อีกทั้งอยู่ในเส้นทางข้ามคาบสมุทรลายระหว่างฝั่งอ่าวไทยกับทะเลอันดามัน เป็นผลให้มีผู้คนหลักแหล่งกลุ่มทั้งชาติพันธุ์แขก จีน ไทย ตลอดจนคนพื้นเมืองดั้งเดิม หลักแหล่งความเชื่อและศาสนา ต่างฝ่ายต่างเข้าครอบครองทรัพยากร้อนอุดมสมบูรณ์ จนในที่สุดกลุ่มมุสลิมเชื้อสายครากูล ณ พัทลุง เช่นเดียวกับกลุ่มผู้ปักครองเมืองพัทลุงได้เป็นเจ้าเข้าครอบครอง ในฐานะหัวเมืองขึ้นของเมืองพัทลุงในระยะที่ทะเบียนอ่าวไทยมีพลวัตเป็นทะเลสาบสงขลา ในขณะที่ครากูล ณ พัทลุง ชาติพันธุ์แขกมีอำนาจแทนตอนบนของลุ่มแม่น้ำลพบุรี ณ สงขลาชาติพันธุ์จีนมีอำนาจแทนตอนล่าง ทั้งสองเป็นเครือญาติกัน แต่ครากูล ณ สงขลา มีโอกาสมากกว่า โดยเฉพาะทางด้านการค้า เป็นผลให้คนจีนและผู้คนเชื้อสายจีนสงขลา ได้เข้ามามีอำนาจปักครองหัวเมืองชั่วคราวสืบไป ก่อนการปฏิรูปอำนาจใน พ.ศ. 2439 และสืบท่อมาอีกประมาณร้อยปี การเมืองของชุมชนชาวรัตน์ใน พ.ศ. 2439 – 2534 จึงเป็นเรื่องของการแก่งแย่งชิงทรัพยากรระหว่างมุสลิมชาติพันธุ์แขก กับกลุ่มไทยพุทธชาติพันธุ์จีน แต่ทั้งสองกลุ่มเป็นเครือญาติกัน นับได้ว่าเป็นการเมืองในกองวงศ์ญาติ เช่นเดียวกับตลาดสีกี๊และบ้านในบ้าน โดยรัฐพยายามเข้ามาริหารจัดการทรัพยากรแทนกลุ่มอำนาจเดิมมากขึ้นเรื่อยๆ ส่งผลให้เกิดขบวนการชานาในนามใจ ชุมโจร และพระคocomมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในลักษณะเครือญาติ เครือข่ายของชุมชนตลาดสีกี๊ อีกทั้งทำให้กลุ่มมุสลิมได้กลับเข้ามามีอำนาจในชุมชนชาวรัตน์ในระยะที่การคมนาคมเริ่มสะดวกขึ้น จนทราบเท่าทุกวันนี้ แต่ด้านพื้นที่เปลี่ยนแปลงไปมาก เดิมที่หัวเมืองชั่วคราวบคุณพื้นที่อำเภอหราปัจจุบัน ปัจจุบันชั่วคราวเป็นตำบลหนึ่งในหัวตำบลของอำเภอหรา จำนวนทรัพยากรนุชช์เพิ่มอย่างรวดเร็วเมื่อบ้านในบ้าน ในขณะที่จำนวนทรัพยากรธรรมชาติดันอยู่อย่างลง เซ่นกันจึงเป็นประเดิมว่า ชุมชนจะร่วมกันหาทางออกต่อไปอย่างไร จึงจะอยู่รอด เช้าเมืองและพื้นที่ต้นเองได้อย่างยั่งยืน

บ้านไม่มีสียิบ เป็นชุมชนในลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช แต่ก็อยู่ในพื้นที่ที่ราบลุ่มแบบตอนกลางน้ำของลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาและแม่น้ำป่าสัก และเป็นพื้นที่ที่ตั้งตระหง่านอยู่ต่อหน้าของจังหวัดนครศรีธรรมราชกับพัทลุง ในร่วมร้อยปีที่ผ่านมาแม้ว่าจะเป็นพื้นที่ในเขตการปกครองของนครศรีธรรมราช แต่ทำเลที่ตั้งก็ผลักดันให้มีโครงสร้างทางเศรษฐกิจและโครงสร้างทางสังคมมีความเจริญและมีความเป็นลูกผสมของชาวเมืองนครศรีธรรมราช พัทลุงและสงขลาและยังทำให้ลุ่มน้ำเจ้าพระยาในทางการเมืองถูกผูกภักดีกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของชาวน้ำเจ้าพระยาดังปรากฏการณ์ขบวนการชุมชนในนามของโจรผู้ร้าย และผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์แห่งพาราคราบคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ที่เขื่อมโยงกับขบวนการชุมชนในพัทลุง โดยเป็นการเมืองในกองวงศรัญญาติเข่นเดียวกับตลาดสีกี้ บ้านชะรัด และบ้านในบ้าน แต่เมล็ดกระษณะเด่นในการซึ่งการนำความเป็นหนึ่งแบบ

นครศรีธรรมราช ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชนไม้เสียบ จึงต้องมีภาระอันหนัก หน่วงในการถักหอยกุ้งปั้นญี่ปุ่นไม้เสียบ เพื่อการพึ่งตนเองในกระแสโลกปัจจุบัน

จากชุมชนกรณีศึกษาครอบคลุมทั้งaber สถาบันชลากัดงล่า จะเห็นได้ว่าชุมชนในเขต ต้นน้ำอ่อนบ้านชระดับ เนื่องจากน้ำอ่อนบ้านด้วยสาดสีกี้และบ้านไม้เสียบ และเขตปลายน้ำ อ่อนบ้านในบ้าน ต่างมีทำเลที่ตั้ง โครงสร้างทางเศรษฐกิจ และโครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรมเป็นเบื้องหลังการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ทั้งสิ้น ชุมชนแต่ละเขตเหล่านี้ ดังเดิมต่างมีทรัพยากรธรรมชาติดินอุดสมบูรณ์ มีการผลิตเชิงช้อนในลักษณะทำไร่ ทำนา ทำสวน ทำปลา และถือเอกลักษณ์ ที่ดิน ป่าไม้ ป่าเขา เป็นสิทธิของชุมชน เมื่อรัฐพยายามเข้ามาบริหารจัดการด้วยการคุมนาคม ระบบอุปถัมภ์ การใช้ กระบวนการทางกฎหมายและการศึกษาแบบตะวันตกเป็นผลให้ชุมชนห้องถันเริ่ม ความผูกพันกับรัฐบาล และเริ่มมีความรู้สึกว่าจะเป็นส่วนหนึ่งของรัฐประชานาชาติไทย ก็ เท่ากับรัฐพยายามดึงผู้คนออกจากชุมชนห้องถัน จนเรียกได้ว่าเป็นการลากผู้คนรุ่นเป็น พันธุ์ใหม่ โดยเฉพาะกลุ่มที่ถูกยกเป็นข้าราชการ มักจะดูเป็น “นาย” แทนรัฐอาคัย กำนันและผู้ใหญ่บ้านเป็นลูกเมือง ทั้ง ๆ ที่เป็นคนในชุมชนห้องถัน แต่ความเป็นกลุ่มไกรรู๊ส์ ต้องมองแบบรัฐสัจจะก้าวหน้า มักมองว่าการผูกดองผูกเกลือเป็นขบวนการของใจแตร์ก์ ทำด้วยโดยใช้ใจปราบใจ อีกทั้งผลักดันให้ชาวนาไปปลูกหนี้รวมตัวกับกลุ่มชาวนาที่มี ปฏิกริยาต่อเจนรัชชุบการกล้ายเป็นขบวนการชาวนา ขบวนการชาวนาภูมิหลักทราย กลุ่มขึ้น ในขณะที่กลุ่มชาวนาภูมิมองว่าการผูกดองผูกเกลือเป็นวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อ ปกป้องคุ้มครองชุมชนเมื่อต่างมีมุ่งมองที่ต่างกันภายใต้การครอบงำของระบบบุน ก็ ยอมต้องการกำราจากชัยชนะทุนเดิมคือเครือญาติเดียวกัน ต่างรู้เข้ารู้เรา วิธีการ เอาชนะจำต้องเหนือกว่า ขบวนการชาวนาจึงเติบโตเร็วและแข็งกร้าวขึ้นตามลำดับแรง กดดันจากกลุ่มไกรรู๊สและกระแสทุน การไม่ยอมคนย่อเมื่อเกิดขึ้นทั้งฝ่ายกลุ่มไกรรู๊สและ ขบวนการชาวนา และนำไปสู่การเอาชนะกันอย่างรุนแรงในกรณีของถังแดง นั่นแสดงว่า ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมเข้าไปเกี่ยวพันกับการเมืองใกล้ชิด เพราะต่าง เป็นเหตุและเป็นผลของกันและกัน

ผลกระทบจากการเมืองห้องถันบริเวณลุ่มทั้งaber สถาบันชลากัดงล่า พ.ศ. 2439 – 2534 ที่มีต่อชุมชนและห้องถัน ในรูปแบบดังกล่าวบ่งชี้ว่าส่งผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรง นั่นคือการศึกษาแบบตะวันตกที่พนักแนวคิดระบบบุนเข้ามาด้วยนั้น มีทั้งข้อเด่นและ ข้อด้อย กล่าวคือ กลุ่มอำนาจเก่าต้องสูญเสียทั้งอำนาจและผลประโยชน์จากการ บริหารจัดการทรัพยากรในห้องถัน ทั้ง ๆ ที่รูปแบบการปกครองแบบเก่าก็สอดรับกับของใหม่ แต่รัฐบาลไม่ยอมให้มีอำนาจและผลประโยชน์อย่างที่เคยมีมาและกลับให้โอกาสให้แก่คนลีน ก์เท่ากับว่ารัฐเปิดโอกาสให้คนต่างด้าว คนจีนก็กล้ายเป็นกลุ่มอำนาจใหม่ภายใต้การ ครอบงำของรัฐแต่กลุ่มอำนาจเก่ากลับได้เปรียบในโอกาสทางการศึกษาแบบใหม่ เนื่องจาก ทุนเดิมดี ก็มักจะกล้ายเป็นกลุ่มไกรรู๊ส ทั้งในระดับชุมชน ห้องถัน และระดับประเทศ กลุ่ม ที่อยู่ในชุมชนห้องถันมักมีอำนาจในการบริหารจัดการ ทรัพยากร และมักจะดูเป็นทั้ง กลุ่มไกรรู๊สและผู้ปักป้องคุ้มครองชุมชน จึงมักไม่เป็นที่ไว้วางใจของรัฐมากนัก กลุ่มเหล่านี้ ส่วนหนึ่งก็กล้ายเป็นอีกกลุ่มหนึ่งของขบวนการชาวนา และพึงพาภันสูงกับระดับอื่น ๆ

ส่วนกลุ่มอำนวยใหม่ที่เป็นนายทุนจีนนั้น ก็ถูกบีบคั้นจากธุรกิจในระยะหลัง ดังปรากฏชัดเจนในกลุ่มโรงสีต่อมาสีกึก กลุ่มนี้จำนวนไม่น้อยไปทำสวนยางอยู่ในพื้นที่และเกี่ยวพันกับขบวนการชาวนา ก็กล้ายเป็นแนวร่วมอีกกลุ่มหนึ่งของขบวนการชาวนา จึงเห็นได้ชัดเจนว่า ขบวนการชาวนาเป็นการรวมพลของชุมชนท้องถิ่นลุ่มทะเลสาบสงขลา แม้แต่ชุมชนริมทะเลอย่างบ้านในบ้าน พรรคลังคณิยมแห่งประเทศไทย ก็เข้าไปเคลื่อนไหว เมื่อขบวนการชาวนาถูกปราบปราามอย่างรุนแรงด้วยอาวุธ และถูกครอบงำด้วยระบบทุนตะวันตก ปัญหาฯลฯแสดงให้เห็นมาติดต่อมา ชุมชนชาวนาจึงได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงที่สุด เพราะมักด้อยโอกาสทางการศึกษา และมุ่งลงทุนทางการศึกษาให้แก่บุตรหลาน แต่ก็มีปัญหาเรื่องทุนและหันมาผลิตเพื่อขายมากขึ้นทุกที ชุมชนริบลุ่มทะเลสาบสงขลาจึงเปลี่ยนแปลงไปมาก จากเดิมที่ทุกเขตชุมชนต่างผลิตเชิงช้อนตามสภาพทำเลที่ตั้ง จนทำให้ชุมชนแต่ละเขตต่างมีลักษณะเฉพาะตัว แต่ก็มีลักษณะร่วมกันประการหนึ่ง คือสามารถพึ่งตนเองได้ แต่ปัจจุบันวิถีผลิตเชิงเดียวกลับกลายเป็นพึ่งตนเองไม่ได้ โดยชุมชนเขตริมทะเลเมืองผลิตทางน้ำชุมชนเขตทุ่งรากและชุมชนเขตเขากาคนเป็นแหล่งผลิตพืชผลและรัญพืช และชุมชนเขตเมืองเป็นศูนย์กลางอำนาจเจรจาในท้องถิ่น แบ่งปันผลิตผลจากชุมชนทั้งสามเขต ดูเหมือนชุมชนเขตเมือง จะได้เปรียบที่สุดในสมัยชุมชนพึ่งตนเองไม่ได้ แต่ก็มีปัญหาฯลฯแสดงต่อเมื่อน ฯ กับชุมชนอื่นและดูจะรุนแรงกว่าเขตอื่น ฯ ด้วย เพราะเป็นแหล่งรวมพลคนขายยาและติดยาได้สะดวกที่สุดในภูมิภาค ฯ การปฏิรูปการศึกษาจึงควรเป็นการปฏิรูปชุมชนท้องถิ่นอย่างจริงจัง โดยหันไปอุดหนุนเรียนจากประวัติศาสตร์มาเป็นเงื่อนไขของการปฏิรูปในสมัยปัจจุบัน อันจะนำไปสู่การพึ่งฟุ่มหลาสงขลาทั้งระบบ ตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำด้วย

หากอุดหนุนเรียนจากประวัติศาสตร์การเมืองลุ่มทะเลสาบสงขลาในช่วงประมาณร้อยปีก่อนว่า แท้ที่จริงอัตลักษณ์ร่วมของชุมชนแต่ละเขตต้องคือวัฒนธรรมนางเลือดขาวผู้ครองราชธานีพุทธศาสนาและมุ่งสร้างความสัมพันธ์ด้วยศรัทธานั้น เรายังคงเรื่องราวของนางเลือดขาวอยู่ในทุกพื้นที่ของลุ่มทะเลสาบสงขลา โดยมีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองพัทลุง ศูนย์อำนาจเจ้าของลุ่มทะเลสาบสมัยที่พื้นที่ยังไม่พลวัตเป็นทะเลสาบสงขลา วัฒนธรรมนางเลือดขาวนำไปสู่วัฒนธรรมการผูกดองผูกเกลือตามแบบในสุทธิกรรมชาดก และหักเหไปเป็นขบวนการชาวนาเพื่อการพึ่งพาตนเอง ทั้งในนามของโจร ชุมโจรและพรรค คอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย เมื่อรัฐใช้กฎหมายที่ 66/23 และโครงการกระดูกเข้าบัว เป็นเรื่องเดียวกันคือสันติวิธี ก็ทำให้ได้ชุมชนท้องถิ่นกลับคืนมาจากการเจรจาด้วยวิธีตามวัฒนธรรมเดิม และเป็นเงื่อนไขของการตกลงด้วยสันติวิธีในปี 2534 ที่จังหวัดพัทลุง หลังจากนั้นพรรคประชาธิปัตย์ถูกหลานชาวนาภายใต้ลีลาประนีประนอมแบบไม่ยอมคนของนายชวน หลีกภัย จึงครองใจคนทั้งลุ่มทะเลสาบสงขลา ตั้งแต่ปี 2535 และสืบต่อมาจนบัดนี้

แนวทางการเสริมสร้างกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลา ผลจากการศึกษาประวัติศาสตร์การเมืองท้องถิ่nlุ่มทะเลสาบสงขลาประมาณร้อยปีที่ผ่านมาเนี่ยพบว่า ถ้าจะให้เป็นการเสริมสร้างกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมชุมชนท้องถิ่นหลากหลายกลุ่มอาชีพและหลากหลาย

กลุ่มอายุ ควรเข้ามามีส่วนร่วมในการทำความเข้าใจชุมชนท้องถิ่นของตนเองในมิติ ประวัติศาสตร์ตามแนวทางสังเขป ดังนี้

ประการแรก วิธีการศึกษา ควรใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ อิงวิธีการเชิงสังคมวิทยา โดยการสัมภาษณ์ผู้รู้หรือผู้มีส่วนรู้เห็นเหตุการณ์หลากหลายกลุ่มอายุร่วมร้อยปี การสังเกต การสนทนากลุ่ม และเวลาที่เสนาชุมชนกรณีศึกษามาตรฐานสอบกับหลักฐานเอกสาร ทั้งเอกสารหลักและเอกสารรองจากแหล่งข้อมูลในส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นแล้วจัดทำรายงานการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ร่างเรගเสนอที่ปรึกษา หรือผู้เชี่ยวชาญ และที่ประชุมสัมมนาทางวิชาการ ศึกษาข้อมูลเพิ่มเติม และปรับปรุงแก้ไขเป็นรายวิจัยฉบับสมบูรณ์

ประการต่อมา ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย ควรเป็นคนในชุมชนท้องถิ่น และควรมีประสบการณ์ในการศึกษาชุมชนท้องถิ่น ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยจะต้องร่วมกันศึกษาข้อมูล ทั้งจากข้อมูลภาคสนามชุมชนกรณีศึกษา และหลักฐานเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันประชุมติดตามประเมินผลการศึกษา ร่วมกันจัดเวทีเสนาชุมชนกรณีศึกษาทุกชุมชน และร่วมประชุมกับกลุ่มโครงการ เพื่อแลกเปลี่ยนเสริมความรู้ทางด้านการวิจัยกับวิชาการที่เกี่ยวข้อง และรายงานความก้าวหน้า ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงาน แต่ละโครงการ อีกทั้งเพื่อการตรวจสอบข้อมูลด้วย

ประการที่สาม ในส่วนของผู้วิจัยควรดำเนินการเชิงช้อน โดยนำมาระบุกด้วยในการเรียนการสอนในแนวทางเดียวกับที่ผู้วิจัยดำเนินการในกลุ่มโครงการ แต่เน้นกระบวนการกรุ่นทำวิจัยชุมชนตนเอง และเน้นกระบวนการวิจัยมากกว่าผลงานวิจัย ก็จะได้รายงานวิจัยฉบับเบื้องต้นเพื่อฝึกฝนการสร้างปัญญาและจิตสำนึกต่อชุมชนตนเอง ในมิติประวัติศาสตร์ในขณะเดียวกันผู้วิจัยควรจะได้ร่วมเวทีเสนาชุมชนโครงการอื่นในกลุ่มโครงการ ร่วมสัมมนาในโครงการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกันทุกระดับตั้งแต่ระดับท้องถิ่นถึงระดับนานาชาติ อีกทั้งร่วมเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในโครงการวิจัยที่เกี่ยวข้อง และร่วมเป็นที่ปรึกษาในโครงการวิจัยชุมชนในท้องถิ่นตนเองในมิติประวัติศาสตร์อีกมิติหนึ่งด้วย

ประการสุดท้าย การประมวลผลข้อมูล ผู้วิจัยควรพนักงานข้อมูลทั้งจากชุมชนกรณีศึกษาและชุมชนอื่น ๆ ที่เป็นลายลักษณ์อักษร และไม่เป็นลายลักษณ์อักษร ในท้องถิ่น และส่วนกลาง ตลอดจนข้อมูลและข้อคิดเห็นจากนักวิจัยในกลุ่มโครงการ นักวิชาการ อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องและเวทีเสนาชุมชนบ้าน ทั้งนี้ควรนำเสนอข้อมูลของผู้คนในชุมชนท้องถิ่นมากกว่าของนักวิจัยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ร่างเรกต่อผู้เชี่ยวชาญหรือที่ปรึกษา โครงการ และต่อการประชุมสัมมนาทางวิชาการของกลุ่มโครงการ โดยเชิญผู้ช่วยวิจัย ผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม เวทีเสนาชุมชนกรณีศึกษา นักการเมืองท้องถิ่น นักการศึกษา ครุศาสตร์ ผู้สนใจทั่วไปเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลและข้อคิดเห็นกับผู้วิจัยในกลุ่มโครงการ ที่ปรึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ นำไปประกอบการศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมและปรับปรุงแก้ไขรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ และนำผลการวิจัยไปใช้ในระดับต่าง ๆ ตามโอกาส ทั้งนี้นักวิจัยจะได้อังค์ความรู้ด้านการเมืองท้องถิ่นกรณีศึกษาที่ใช้เป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาทางการเมืองในบริเวณนี้แล้วยังอาจจะนำรูปแบบการวิจัยไปปรับใช้ศึกษาพื้นที่อื่น ๆ ต่อไปด้วย

กล่าวโดยสรุป การเมืองท้องถิ่นบริเวณลุ่มแม่น้ำสาคร่วมร้อยปีนี้ เป็นการเมืองในกองวงศ์ญาติทั้งภาคประชาชน และภาครัฐ และเป็นประวัติศาสตร์จากภายใน โดยได้มาจากการร่วมกันเรียนรู้อดีตที่นำมาสู่เงื่อนไขของปัจจุบันและอนาคตของขบวนชาวนาที่ตระหนักในคุณค่าของการศึกษาแบบตะวันตก ในนามเจ้า ชุมเจ้า และพระคุณมิวินสต์แห่งประเทศไทย แต่ละเขตพื้นที่ ทั้งบริเวณเขากวน ทุ่งราก ริมทะเล และเขตเมือง ต่างมีอัตลักษณ์ของการไม่ยอมคน แต่ก็ร้อยรัดด้วยการผูกดองผูกเกลอกัน ตามแบบพื้นบ้านจนเป็นระบบเครือญาติ ระบบพระราชพิธีที่เหนียวแน่นมากกว่าระบบเงินตราในโลกปัจจุบัน ทั้ง ๆ ที่ก่อนร้อยปีนี้ในสมัยที่ทะเลขายังไม่เป็นทะเลขาย ทรัพยากรธรรมชาติมีความอุดมสมบูรณ์ มีความหลากหลายสูงจนเป็นเส้นทางการค้า สำคัญแห่งหนึ่งของภูมิภาคเอเชีย เป็นสังคมเกษตรเชิงช้อน เป็นรอยต่อของชุมชนพุทธ ศาสนา กับอิสลาม วัฒนธรรมภาษาไทย มีความแข็งแกร่ง มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนสูง แนวคิดสตรีได้รับการยกย่องให้เสมอในฐานะเทพ ในส่วนของรู้สู้ได้ใช้ยุทธวิธีแบบล่าอาณา尼ค ภัยใน ด้วยวัฒนธรรมผูกดองผูกเกลอกัน เช่นกัน แต่ผนวกด้วยกฎหมาย การคุณน้ำคุณ การศึกษา ระบบราชการสมัยใหม่ เพื่อเข้าไปแบ่งปันผลประโยชน์ในทรัพยากรธรรมชาติ และป้องกันภัยคุกคามจากลัทธิจักรวรรตiniยมตะวันตก โดยในระยะแรกเป็นรูปแบบของเจ้า ปราบเจ้า ระยะหลังเพิ่มการถีบลงเข้าเผาลงถังจนก่อให้เกิดกรณีถังแดงอันลือลั่นแต่ท้ายที่สุดต้องหันมาใช้การเมืองนำการทหารตามนโยบายได้รับเย็น ชุมชนท้องถิ่นเจิง ยอมหันหน้ามาประนีประนอมด้วยในระดับหนึ่ง ลีลาของห้องถินและของรู้สู้เหล่านี้ส่งผลให้ทรัพยากรสีหายบานเย็น ทั้งทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรณ์นุชย์ และมีผลต่อภาพลักษณ์ของการไม่ยอมคนในสมัยปัจจุบัน ตั้งแต่เขตปัลยาน้ำ กลางน้ำ ขึ้นไปจนถึงเขตตันน้ำ ถนนเชิงเขาบรรทัด ถึงเวลาหรือยังที่ทุกฝ่าย ทุกกลุ่มอายุ ควรจะได้หันกลับมาร่วมกันเรียนรู้อดีตเพื่อเข้าใจในปัจจุบัน และกำหนดอนาคตของตนเอง

ทางเลือกหรือข้อจำกัด

เห็นได้ชัดเจนว่า แนวทางเสริมสร้างกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ห้องถินบริเวณลุ่มแม่น้ำสาคร่วมร้อยปีนี้ จะเป็นทางเลือกของการสร้างพลังทางการเมืองของบริเวณนี้ในศตวรรษหน้า เพราะหากชุมชนห้องถินหลากหลายกลุ่มอาชีพ หลากหลายกลุ่มอายุได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำความเข้าใจชุมชนห้องถินของตนเองในมิติประวัติศาสตร์ก็จะเข้าใจปรากฏการณ์หรือปัญหาต่าง ๆ ของสังคมสมัยปัจจุบันและกำหนดอนาคตของสังคมตนเองได้ เนื่องจากแนวทางเสริมสร้างกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมแบบนี้จะเป็นส่วนสำคัญของการปฏิรูปการเรียนรู้โดยให้การวิจัยเป็นกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมแบบนี้จะเป็นส่วนสำคัญของการปฏิรูปการเรียนรู้โดยให้การวิจัยเป็นกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาแบบยั่งยืน ซึ่งจัดได้ว่าเป็นการวิจัยที่เป็นประชาธิปไตยมากขึ้น หรือเป็นกระบวนการการเสริมสร้างประชาธิปไตยให้เข้มแข็งในระดับชุมชนห้องถิน

อย่างไรก็ตี องค์ความรู้และวิธีดำเนินการวิจัยดังกล่าวยังรอการพิสูจน์ตัว อาจ จะด้วยวิธีการศึกษาแบบอื่น ๆ หรือชุมชนกรณีศึกษาอื่น ๆ หรือเปิดเวทีให้ชุมชนท้องถิ่น ได้ร่วมกันเรียนรู้ต่อไป โดยมีนักวิชาการเป็นที่ปรึกษา เพื่อเป็นทางเลือกที่หลากหลาย หากจะเลยแนวทางดังกล่าวก็จะกลับกลายเป็นข้อจำกัด เนื่องจากความเมื่องท้องถิ่น บริโภคนลุ่มท่าศาลาบสงคลาร่วมร้อยปีนั้น เป็นการเมืองในองค์กรศญาติ ทั้งภาค ประชาชนและภาครัฐ ที่ส่งผลให้ทรัพยากรเสียหายยับเยิน ทั้งทรัพยากรธรรมชาติและ ทรัพยากรมนุษย์และมีผลต่อภาพลักษณ์ของการเมืองคนในสมัยปัจจุบัน ตั้งแต่เขต ปลายน้ำ กลางน้ำ ขึ้นไปจนถึงเขตต้นน้ำเชิงเขางරหัต อีกทั้งมีแนวโน้มที่จะเป็น ปัจเจกชนมากขึ้น และต้องการผลตอบแทนเร็ว โดยเน้นการตอบแทนด้วยเงินตรามาก ขึ้นแล้วเราจะให้เงินตรา ทุนนิยมเพียงอย่างเดียวมากำกับการเปลี่ยนแปลงของบริโภคนี้ เลยหรือ

เอกสารอ้างอิง

สรุป ฤทธิ์ แล้วคนอื่น ๆ . "รายงานวิจัยฉบับสุดท้าย การเมืองท้องถิ่นบริโภคนลุ่ม ท่าศาลาบสงคลา พ.ศ. 2439 – 2534" สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2546.